

UZASADNIENIE

S. G. został oskarżony o to, że w dniu 24 października 2012r w C. przy ul. (...) na zapleczu sklepu (...) działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą dokonał pobicia K. M. poprzez bicie pięściami po ciele, szarpanie za ubranie, powodując u pokrzywdzonego obrażenia w postaci stłuczenia głowy, złamania nosa bez przemieszczenia, czym naraził go na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienia skutku określonego w art. 156 § 1 k.k. lub art. 157 § 1 k.k., tj. o czyn z art. 158 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Częstochowie wyrokiem z dnia 7 października 2013 roku, wydanym w sprawie III K 44/13, orzekł: 1) oskarżonego S. G. uznaje za winnego tego, że w dniu 24 października 2012r w C. przy ul. (...) za sklepem (...) poprzez bicie pięściami po ciele spowodował u K. M. obrażenia w postaci stłuczenia głowy, złamania nosa bez przemieszczenia, to jest za winnego popełnienia czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 157 § 2 kk i za to na mocy art. 157 § 2 kk wymierza oskarżonemu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności; 2) na podstawie art. 69 § 1 i 2 kk i art. 70 § 1 pkt 1 kk warunkowo zawiesza oskarżonemu wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na okres lat 3 tytułem próby; 3) na podstawie art. 71 § 1 kk obok kary pozbawienia wolności wymierza oskarżonemu karę grzywny w wysokości 30 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki na kwotę 10 złotych; 4) na podstawie art. 63 § 1 kk na poczet orzeczonej kary grzywny zalicza oskarżonemu okres zatrzymania w sprawie od dnia 24.10.2012 r. do dnia 25.10.2012 r. przyjmując, iż jeden dzień rzeczywistego pozbawienia wolności odpowiada dwóm stawkom dziennym grzywny; 5) na mocy art. 46 § 1 kk zasądza od oskarżonego S. G. na rzecz oskarżyciela posiłkowego K. M. kwotę 1500 złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; 6) na podstawie art. 29 ustawy prawo o adwokaturze zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. K. - Kancelaria Adwokacka w C., kwotę 144 złote powiększoną o podatek VAT tytułem zwrotu dalszych kosztów udzielonej obrony z urzędu na etapie postępowania sądowego; 7) na podstawie art. 627 kpk zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe w postaci wydatków w kwocie 192,88 zł, a na podstawie art. 624 § 1 kpk w związku z art. 17 ust. 1 ustawy o opłatach w sprawach karnych zwalnia oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych w pozostałym zakresie, wydatkami w tej części obciążając Skarb Państwa.

Apelację od wyroku wniosła obrońca oskarżonego, która zaskarżyła go co do pkt. 1, 2, 3, 4, 5 i 7. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła: 1. przekroczenie zasad swobodnej oceny dowodów w zakresie oceny osobowych źródeł dowodowych w postaci zeznań świadków; 2. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż oskarżony spowodował u pokrzywdzonego obrażenia w postaci stłuczenia głowy i złamania nosa, podczas gdy zachowanie oskarżonego, do którego się przyznał, mogło wyczerpać jedynie znamiona naruszenia nietykalności cielesnej. W konkluzji obrońca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym oświadczając, iż koszty te nie zostały przez oskarżonego pokryte ani w części ani w całości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonego jest zasadna w tym znaczeniu, iż jej wniesienie skutkować musiało uchyleniem zaskarżonego orzeczenia, z powodów przez obrońcę niedostrzeżonych.

W związku charakterem sprawy przypomnieć na wstępie należy – mimo tego, iż niewątpliwie jest to truizmem – że zgodnie z brzmieniem art. 433 § 1 k.p.k. sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje. Owo przewidywanie przez ustawę szerszego zakresu rozpoznania sprawy, a więc poza granicami środka odwoławczego, jak również poza treścią podnoszonych zarzutów i ich ewentualnym wpływem na treść orzeczenia, przewiduje między innymi art. 439 § 1 k.p.k., nakazujący sądowi odwoławczemu zbadanie, czy w sprawie nie występują bezwzględne przyczyny odwoławcze, których zaistnienie skutkować musi uchyleniem zaskarżonego orzeczenia.

Kontynuując, jedną z przyczyn stanowiących bezwzględną przyczynę odwoławczą jest, stosownie do dyspozycji art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k., rozpoznanie sprawy podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność na rozprawie była obowiązkowa. Zasadą bowiem jest, iż obecność oskarżonego na rozprawie głównej jest obowiązkowa, zaś wyjątkiem od owej zasady jest możliwość rozpoznawania sprawy pod nieobecność oskarżonego (art. 374 § 1 k.p.k.).

Odnosząc się w tym miejscu do realiów faktycznych analizowanej sprawy zwrócić należy uwagę, iż postępowanie w sprawie oskarżonego S. G. toczyło się początkowo w trybie postępowania uproszczonego, w którym art. 479 § 1 i 2 k.p.k. umożliwia prowadzenie postępowania pod nieobecność oskarżonego. Zastosowanie tej procesowej możliwości w sprawie S. G. miało miejsce, albowiem oskarżony nie stawił się na rozprawę główną w dniu 7 sierpnia 2013 roku bez usprawiedliwienia i Sąd postanowił prowadzić postępowanie bez jego udziału (zapewne jedynie na skutek omyłki pisarskiej powołując niewłaściwą podstawę prawną). Następnie jednak, wobec konieczności odroczenia rozprawy, postanowieniem z dnia 2 października 2013 roku Sąd w zgodzie z dyspozycją art. 484 § 2 k.p.k. dokonał zmiany trybu postępowania i zdecydował o rozpoznaniu sprawy S. G. w dalszym ciągu w postępowaniu zwyczajnym, prowadząc przy tym rozprawę w tymże dniu – co najistotniejsze – na podstawie art. 376 § 2 k.p.k. pod nieobecność oskarżonego. Sytuacja ta nakazuje z kolei udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy w sprawie oskarżonego S. G. można było prowadzić rozprawę pod nieobecność oskarżonego, na podstawie art. 376 § 2 k.p.k., jeśli nie złożył on dotąd wyjaśnień przed sądem, nawet gdy wcześniej, podczas procedowania w trybie uproszczonym, odczytano jego wyjaśnienia na podstawie art. 479 § 2 k.p.k.

Na tak postawione pytanie należy jednoznacznie udzielić odpowiedzi negatywnej, albowiem opisany w powyższym akapicie układ procesowy, zgodnie z dominującą w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykładnią przepisów art. 484 § 2 i art. 376 k.p.k., jest rozwiązywany następująco: po zmianie trybu postępowania z uproszczonego na zwyczajny nie można uznać, iż odczytanie na podstawie art. 479 § 2 k.p.k. wyjaśnień, złożonych w postępowaniu przygotowawczym przez oskarżonego, który - powiadomiony prawidłowo - nie stawił się na rozprawę prowadzoną w trybie uproszczonym, jest równoznaczne ze złożeniem wyjaśnień w rozumieniu art. 376 k.p.k. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29 marca 2006 r., V KK 483/05, LEX nr 180759; z dnia 21 października 2009 r., V KK 234/09, LEX nr 529675; z dnia 29 września 2010 r., V KK 274/10, LEX nr 603962; z dnia 16 listopada 2010 r., II KK 143/10, Biul.PK 2010/10/05; z dnia 6 czerwca 2011 r., V KK 174/11, LEX nr 817563).

Dodać należy, iż w związku z pojawieniem się w orzecznictwie Sądu Najwyższego dwóch odmiennych poglądów prawnych, zawartych w wyroku z dnia 20 lipca 2011 r., V KK 167/11, OSNKW 2011, z. 9, poz. 85 oraz postanowieniu z dnia 16 maja 2012 r., II KK 265/11, niepubl., Sąd Najwyższy w dniu 28 listopada 2013 roku podjął w tej materii uchwałę w składzie 7 sędziów wyjaśniając, iż zawarty w art. 484 § 2 k.p.k. zwrot: "w dalszym ciągu" oznacza, że przewidziana w tym przepisie obligatoryjna zmiana trybu postępowania z uproszczonego na zwyczajny nie pozbawia skuteczności przeprowadzonych do tej chwili czynności procesowych i nie obliguje do ich powtórzenia, natomiast wywołują one tylko te konsekwencje procesowe, które są właściwe dla trybu zwyczajnego (I KZP 12/13, OSNKW 2013/12/99, LEX nr 1394019, Biul.PK 2013/11/6, Biul.SN 2013/11/22).

Mając to na uwadze stwierdzić należy, iż zmiana trybu postępowania z uproszczonego na zwyczajny wymaga obecności oskarżonego na rozprawie, chyba że po złożeniu wyjaśnień już w trybie zwyczajnym oskarżony – zawiadomiony o nowym terminie rozprawy – nie stawił się na nią bez usprawiedliwienia (art. 376 § 2 k.p.k.). Stwierdzenie, że "oskarżony złożył już wyjaśnienia" w rozumieniu powołanego przepisu oznacza, iż miało to miejsce w toku rozprawy. Tym samym zmiana trybu postępowania z uproszczonego na zwyczajny, co w sprawie oskarżonego S. G. nastąpiło w dniu 2 października 2013 roku, wymagała obecności oskarżonego na rozprawie, albowiem nie złożył on wyjaśnień w toku rozprawy (a zatem po rozpoczęciu przewodu sądowego w dniu 7 sierpnia 2013 roku i po odczytaniu aktu oskarżenia). W sytuacji natomiast, gdy sąd podjął w dniu 2 października 2013 roku dalsze czynności procesowe na rozprawie bez udziału w rozprawie oskarżonego, a nie zachodziła w tym postępowaniu żadna z wyjątkowych sytuacji umożliwiających kontynuowanie rozprawy pod nieobecność oskarżonego, skoro oskarżony nie złożył wyjaśnień w toku rozprawy, taki sposób procedowania stanowi bezwzględną podstawę odwoławczą, określoną w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. Każdy bowiem przypadek przeprowadzenia rozprawy w czasie nieobecności oskarżonego, wbrew

obowiązującym przepisom, stanowi naruszenie obowiązku rozpoznania sprawy w obecności oskarżonego, ale również stwarza domniemanie, że w ten sposób został on pozbawiony możliwości obrony (por. wyrok SN z dnia 4 lutego 2009 roku, V KK 331/08, Lex nr 495323, wyrok SN z dnia 3 lutego 2012 roku, V KK 438/11, OSNKW 2012/5/51, Biul.SN 2012/5/15, Lex 1162997, wyrok SN z dnia 1 czerwca 2011 roku, IV KK 3/11, wyrok SA w Katowicach z dnia 27 stycznia 2012 r., II AKa 519/11, Lex nr 848165).

Mówiąc inaczej, skoro konsekwencją wadliwego zastosowania przez Sąd Rejonowy w Częstochowie przepisu art. 376 § 2 k.p.k. było przeprowadzenie rozprawy w dniu 2 października 2013 roku pod nieobecność oskarżonego, pomimo tego, że w trybie zwyczajnym obecność oskarżonego na rozprawie jest co do zasady obowiązkowa i w dniu 2 października 2013 roku nie pojawiła się okoliczność stanowiąca od owej zasady wyjątek, oraz mając na uwadze to, iż uchybienie tym przepisom skutkuje istnieniem bezwzględnie powodu odwoławczego (art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.), zbędnym było wykazywanie istotnego wpływu tego uchybienia na treść zapadłego wyroku. Stwierdzone uchybienie o charakterze bezwzględnej przyczyny odwoławczej powoduje, że ocena pozostałych elementów końcowej decyzji sądu pierwszej instancji stała się bezprzedmiotowa a co za tym idzie odnoszenie się do zarzutów zawartych w apelacji obrońcy oskarżonego byłoby przedwczesne (art. 436 k.p.k.). Samo już bowiem dostrzeżenie przez sąd odwoławczy jednej z przyczyn określonych w art. 439 zobowiązuje sąd do uchylenia orzeczenia niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów.

Sumując, mając na względzie powyższe uwagi konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Częstochowie. Sąd ten, przy ponownym rozpoznaniu sprawy winien baczyć, aby sposób przeprowadzenia rozprawy był zgodny z obowiązującym przepisami prawa procesowego. Dla całkowitego zamknięcia rozważań prawnych sądu odwoławczego zasygnalizować jeszcze trzeba, iż wobec braku wniesienia środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego, sytuacja oskarżonego w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie może ulec pogorszeniu w jakimkolwiek punkcie, co nakłada na sąd a quo obowiązek powstrzymania się od dokonania posunięć, w tym również w sferze ustaleń faktycznych, powodujących, a nawet tylko mogących powodować, negatywne skutki w sytuacji prawnej oskarżonego.

Na zakończenie wskazać jeszcze należy, odnosząc się do wniosku obrońcy oskarżonego o zasądzenie na jej rzecz wynagrodzenia za reprezentowanie z urzędu interesów oskarżonego przed sądem odwoławczym, że rozstrzygnięcie regulujące zasady ponoszenia kosztów procesu winno być zawarte w orzeczeniu kończącym postępowanie, a co za tym idzie wcześniejsze regulowanie zasad ponoszenia kosztów procesu nie jest dopuszczalne. Skoro więc skutkiem wniesionej w sprawie oskarżonego S. G. apelacji stało się uchylenie orzeczenia kończącego postępowanie i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, tym samym przedwczesnym stało się regulowanie zasad ponoszenia kosztów procesu w sprawie.

Mając to wszystko na uwadze, z mocy art. 437 § 1 k.p.k. w związku z art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k., orzeczono o uchyleniu zaskarżonego wyroku i przekazano sprawę Sądowi Rejonowemu w Częstochowie do ponownego rozpoznania.